

مفهوم حقوقی خیانت در امانت

یکی از معانی خیانت در امانت پیمان شکنی، نقض عهد و بی وفایی است و قانونگذار از بزه خیانت در امانت تعریفی نکرده اما به نظر برخی حقوقدانان، خیانت در امانت رفتاری مجرمانه و مخالف امانت است.

یکی از معانی خیانت در امانت پیمان شکنی، نقض عهد و بی وفایی است و قانونگذار از بزه خیانت در امانت تعریفی نکرده اما به نظر برخی حقوقدانان، خیانت در امانت رفتاری مجرمانه و مخالف امانت است.

به گزارش «تابناک» امانتداری از خصلت های نیکویی است که در قرآن و روایات اسلامی درباره آن زیاد سفارش شده و در مقابل، خیانت در امانت نهی شده است. جرم خیانت در امانت در قانون تعریف نشده است اما حقوقدانان با توجه به مصادیق مذکور در مواد ۶۷۳ و ۶۷۴ بخش تعزیرات قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۵ خیانت در امانت را به عمل عمدی و بر خلاف امانت امین به ضرر صاحب مال تعریف کرده اند.

تعریف جرم

خیانت در امانت عبارت از استعمال، تصاحب، تلف یا مفقود کردن توأم با سوء نیت مالی است که از طرف مالک یا متصرف قانونی به کسی سپرده شده و بنا بر استرداد یا به مصرف معین رسانیدن آن بوده است. برخی علمای حقوق تقسیمات مختلفی برای امانت داری ذکر کرده اند: امانت های مادی که بر اساس تقسیم بندی فقها به «امانت های شرعی» و «امانت های مالکی» و بر اساس تقسیم بندی حقوقدانان به «امانت های قراردادی» و «امانت های قانونی» احصا شده است. امانت های قراردادی یا همان مالکی عبارتند از امانت هایی که به اختیار و اذن مالک در اختیار امین قرار می گیرد. این نوع امانت ۳ فرض را شامل می شود: امانت هایی که به مصلحت گیرنده امانت «امانت گذار» است مانند ودیعه و وکالت بی اجرت؛ امانت هایی که به مصلحت گیرنده امانت «امانتدار» است مانند عاریه و قرض همچنین امانت هایی که به مصلحت مالک و به مصلحت امانت دار است مانند رهن و وکالت.

عنصر قانونی جرم

در ایران خیانت در امانت برای نخستین بار در ماده ۲۴۱ قانون مجازات عمومی سال ۱۳۰۴ جرم و قابل مجازات شناخته شد. در سال ۱۳۷۵ با تصویب بخش تعزیرات قانون مجازات اسلامی، قانونگذار در مواد ۶۷۳ و ۶۷۴ به جرم خیانت در امانت می پردازد.

مطابق ماده ۶۷۴، هرگاه اموال منقول یا غیر منقول یا نوشته هایی از قبیل چک، سفته، قبض و نظایر آن به عنوان اجاره یا امانت یا رهن یا برای وکالت یا هر کار با اجرت یا بی اجرت به کسی داده شود و بنابر این بوده است که اشیای مذکور مسترد شود یا به مصرف معینی برسد و شخصی که اشیا نزد او بوده آنها را به ضرر مالکان یا متصرفان آنها استعمال یا تصاحب یا مفقود کند به حبس از ۶ ماه تا ۲ سال محکوم خواهد شد.

عنصر مادی جرم خیانت در امانت

عنصر مادی جرم خیانت در امانت عبارت است از استعمال، تصاحب، اتلاف یا مفقود کردن مال مورد امانت که می تواند به شکل فعل یا ترک فعل باشد. اما عمدتاً به صورت فعل است که در ماده ۶۷۴ آمده است. استعمال به معنای استفاده کردن از مال مورد امانت جرم است. اتلاف به معنای تلف یا نابود کردن مال مورد امانت، یکی دیگر از گونه های خیانت در امانت است.

همچنین مفقود کردن به این معناست که امین بدون اینکه مال مورد امانت را تلف کند، موجب شود که دستیابی آن برای مالک غیر ممکن شود.

شرایط و اوضاع و احوال جرم

برای اینکه جرم خیانت در امانت تحقق یابد شرایطی لازم است که عبارت است از اینکه موضوع جرم باید مال یا وسیله

تحصیل مال باشد، مال امانی باید از سوی مالک یا متصرف قانونی به امینی سپرده شود، مال به امین به یکی از طرق قانونی و با شرط استرداد یا به مصرف معین رسانیدن سپرده شده باشد. علاوه بر این، بین فعل مرتکب و ضرر مالک یا متصرف قانونی آن رابطه علیت برقرار باشد.

عنصر معنوی جرم

عنصر معنوی جرم، سوء نیت عام و سوء نیت خاص است. سوء نیت عام به معنای انجام عمدی عمل تصاحب، استعمال، تلف یا مفقود کردن مال موضوع امانت است و سوء نیت خاص نیز به مفهوم قصد و اراده ورود ضرر به غیر است. بر این اساس تعدی یا تفریط مال امانی همراه با سوء نیت موجب مسئولیت کیفری است.

در ارتکاب جرم خیانت در امانت، صرف خودداری از استرداد، خیانت در امانت نیست بلکه باید سوء نیت وجود داشته باشد. انگیزه در این جرم نقشی نخواهد داشت اما با رعایت ماده ۳۷ قانون مجازات جدید (مصوب سال ۱۳۹۲) موثر است.

شرایط تحقق جرم

برای تحقق جرم خیانت در امانت ۳ شرط وجود تعهد یا قرارداد قبلی؛ موجودیت مال سپرده شده و تعهد امین به نگهداری مال و استرداد آن لازم است. برای تحقق جرم خیانت در امانت وجود عقد امانی یا ودیعه لازم نیست و در این خصوص می توان به یکی از آرای دیوان عالی کشور استناد کرد. قانونگذار در ماده ۶۷۴ کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی تحت عنوان تعزیرات، برای جلوگیری از فرار خائنان از مسئولیت به بهانه اینکه اساساً عقدی بین آنها و مالک یا متصرف قانونی مال منعقد نشده یا اینکه آن عقد باطل بوده است، خود را از محدوده عقود خارج کرده و سپرده شدن مال برای هر کس با اجرت یا بی اجرت را مبنای تحقق جرم خیانت در امانت دانسته است. مرجع صالح برای تشخیص ید امانی امین و نیز احراز وجود تعهد یا قرارداد، مراجع کیفری است. خیانت در امانت با شهادت گواهان قابل اثبات است همچنین از منظر تقسیم بندی جرایم، جرم خیانت در امانت، جرم آنی بوده و مبدأ مرور زمان در جرم خیانت در امانت، تاریخ مطالبه شاکی و انکار متهم است.

چنانچه متهم در مقام دفاع مدعی باشد که نسبت به مال امانی مالکیت دارد یا مدعی باشد که ودیعه بودن مالی امانی در گذشته باطل بوده یا به عبارت دیگر عقد (امانی) باطل بوده است، از سوی مراجع قضایی هنگام دادرسی نیازی به صدور قرار اناطه نیست.

مجازات جرم خیانت در امانت

مجازات مرتکب جرم خیانت در امانت بر اساس ماده ۶۷۴ کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی تحت عنوان تعزیرات مصوب سال ۱۳۷۵ حبس از ۶ ماه تا سه سال است.

همچنین قانونگذار در ماده ۶۷۳ قانون یاد شده، برای سوء استفاده از سفید مهر یا سفید امضا، مجازات یک تا سه سال حبس تعیین کرده است.